

„ASACHI“

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ LITERARĂ

Comitetul de Redacțiune : Dr. D. Cantimir, I. Negre, Grigore M. Lazu, C. Hogaș și V. C. Buțureanu *cu colaborarea membrilor Societății „Asachi“*

CUM SE POATE FONDA INDUSTRIA IN ROMÂNIA.

DE
DOMNUL P. S. AURELIAN.

Domnul Aurelian directorul școlii Centrale de Agricultură și Silvicultură, a dat la lumină în luna Septembrie 1881, o nouă scriere de Economie Națională, prin care cu un osebit simț național, unit unor cunoștințe speciale, atât a nevoilor economice ale țerei noastre, precum și a principiilor generale de Economie Politică, cunoștințe probate de autor cu prisosință și în scrierile sale anterioare, care au contribuit a deștepta pe mulți români din nepăsarea ce arătau în ceea ce privește interesele noastre economice, de la care depandă viața și prosperitatea orî cărei națiuni.

Autoriul în această scriere a studiat cu osebite 1°, sistemul Industrial cel mai potrivit pentru starea actuală a poporului Român. 2°, Industriile cu acărora înființare trebuie să înceapă fondarea industriei Naționale și 3°, Mijloacele pentru a asigura dezvoltarea și prosperitatea industriilor înființate.

Dl. Aurelian arată asemenea pe scurt istoria dezvoltării diferitelor industrii străine, și mijloacele de protecțiune și încurajare prin care Franța, Anglita, Prusia, America și celelalte țări au devenit industriale, și din care reiese până la evidență că, pentru o țară ca a noastră, care abia încearcă a pune temelie unei industrii naționale, nu trebuie să se adopte principiul liberului schimb, cu statele a căroră comerț și industrie nu mai au nevoie de nici un sprijin pentru a se susține.

Nepăsarea ce am arătat pentru chestiunile economice pe de o parte, precum și nesocotirea condițiilor esențiale de progres și prosperitate pentru producțiunile noastre pe de alta, ne au adus că astăzi trebuie să privim cu durere, cum în sine-care an suma importațiunei, întrece cu mult pe cea a exportațiunei, traducându-se ne ajunsurile prin înstrăinarea averii naționale, căci întreprinderile industriale ce s'a cercat în țară la noi n'au fost susținute de stat s'au de națiune; așa S. E.

Fabrica de postav a lui Balianu și chiar cea a D-lui Alcaz foastă a lui Cogălniceanu, înainte contractării pentru armată, și-au ce sortă a ajuns; fabrica de hârtie a lui Gheorghe Asachi au devenit proprietatea D-lui Mihel Iuster, care a transformat-o în fabrică de rachiu comerț și meseriile de prin orașe sunt toate în mâinile străinilor; în fine mica industrie ce ocupa și îndestula populațiune rurală, au fost în urma convențiilor comerciale, ucisă de Austria.

Regretăm că cadrul unei analize nu ne permite de a intra în toate detaliurile acestei chestiuni ce stă în strînsă legătură cu eczistența noastră politică.

Este de dorit că scrierea D-lui Aurelian să fie citită și bagată în seamă de către oamenii noștri de stat, lă-

sind la o parte discuțiunile sterile și personale, cu care și consumă timpul in parlamente, pentru a se ocupa de nevoile țerei fiind constat, că în orî ce împrejurări soarta unei țeri este legată de starea sa economică și financiară.

Cu această ocaziune felicităm din inimă pe Dl. Aurelian, care profitând de pozițiunea sa de mandatar a națiunei, a depus deja în camera deputaților o lege pentru încurajarea Industriei Naționale. Dorim ca ea să capete cât mai curînd aprobarea și aplicațiunea, căci numai ast-fel, precum și cu hotărârea nestrămutată a tuturor românilor, de a lucra, și a prefera orî ce producțiune românească, vom pute scăpa de pericolul cu care ne amenință țerile streine.

Când toate țerile nu fac de cât o politică de cucerire economică, după cum cu mult reson o zice Dl. Aurelian nici unui Român nu'î este permis a nesocoti atențiunea, încurajarea și protecțiunea ce trebuie să dăm activității românești, singura ancoră menită a asigura existența și aspirațiunile viitoare ale românilor.

Dr. Cantemir.

UMBRII LUI G. ASAGHI

(Cu ocazia aniversării a II-a a Societății)

O umbră mult mărită lasată în uitare
 Ascunsă printr-a vremii amară vijelie;
 Din giulgiul veșniciei reeși la lumea mare;
 Căci oara de'nviere a sunat azi ție

Revină sântă umbră în zi de serbătoare
 Și vezi câmpia mândră cu flori ce-al semanat
 Sub soarele azi liber, a României mare;
 Te bine cuvintează poporul luminat.

Tu ai dat Românilor pârghiile vieții
 Altarul de lumină tu ni l-ai clădit
 Ai re'nviat cultura, căzută'n somnul morții
 Și germenile sacre în noi tu l-ai sădit

Reeși acum resplata, în zi de amintire
 Luceafăr de lumină eșind din negrul haos
 Căci între marile țării, te-avem noi cu mărire
 Și-n secolii va fi «lucrul și al tău repaos»

Piatra 1881 Decembre 6

G. I. Lazariu

Un moment de Fericire

Nici noptea 'nstelată, uici ziua cu soare,
Nu'mi poate suride cu farmecul seu,
Din contra m'apasă și'n suflet mă doare
Când dragă copilă nu vad chipul tău.

Sub bolt'azurie, în noaptea senină,
Când stăm împreună pe patul de flori,
Când mâna'ți mă strânge și peptu'mi suspină,
Eu uit că în lume suntem muritorii!

Momentele acelea cu-așa fericire
Frumoasă copilă de ce nu murim?
Și'n veci prin a noastră plăcută iubire
Ca blânde stele uniți noi să fim.

SUFERINȚA

Sunt lipsit de mângâiere
Și de aceea eu urăsc
A mea viață cu durere
De pe plaiul pământesc;
Omenirea că'i trufașă
Și pe însuși Dumnezeu
Căci nu m'a strivit în fașă
Ca să scap de ori ce rău

T. I. Criveș

CUTREMURUL DE PĂMÂNT

După A. E. Baronul Nordenskiöld.

(Urmare din No. 11).

Chinezii aflând că s'au descoperit cadavrele Mahmușilor în pământurile înghețate din Asia nordică, au susținut că aceste cadavre sunt a unor gusgani foarte mari, adăugând că, acuma, cauza cutremurilor e descoperită. Mongolii, chiar și Indii, au credință, arată Dl. Mallet, că pământul este așezat pe spatele unor broaște urieșe care scărpinându-se pe cap, produc cutremurile de pământ. Mai numeroase, și adesa chiar pretențioase sunt opiniunile emise în secolul al XVI-lea și al XVII-lea. În aceste secole întâlnim încercări pentru soluțiunea cestiunii noastre, care se bazază pe experimente serioase, și care adese-ori, sunt foarte interesante, măcar că sunt puțin compatibile în realitate.

Travajiai de pildă, în prețiosul uvragiū publicat în anul 1679 asupra cutremurului ce a devastat Raguza la 6 April 1667, zice că, cauza acestor sgduiturī, a suprafetei pământului zace în niște violente perturbațiuni a rațiunii globului, adăugând cuvinte caracteristice pentru timpul în care trăise: „*salva reverenția quam ecclesiasticis statutis debeo.*“ (fără a atinge respectul care datoresc statelor bisericesti). Erudiții francezi și spanioli cari au avut ocașie a studia în America de sud fenomenele privitoare la cestiunea noastră, credeau, că cutremurile se produc prin combinațiuni și esploziuni de gaze, ce conțin materiile combustibile aglomerate în locuri deșerte în lăuntruul pământului.

Ioan Mitchell a declarat în anul 1760 că cauza cutremurilor ar fi întâlnirea apelor subpământene cu masele arzătoare.

El a constatat foarte just că sguduiturile se comunica de la locul exploziunii — până la locuri foarte depărtate de exploziunile vulcanice. — *Dalomen* presupune că puternicul cutremur, care s'a întâmplat la Calabria, în anul 1783, a avut loc înainte de toate, din cauză, că apa a pătruns în cotloana Vesuviului, adică până la materialele incandescente. Doctrina ca globul întreg, afară de o foarte subțire coajă esteroară, constă din o masă arzătoare și lichidă, era spre finele secolului trecut și la începutul secolului nostru, un fel de dogmă incontestabilă atât pentru savanți cât și pentru profani.

Negreșit că coincidența acestei inchipuirii cu ideile cosmologice religioase de atunci, a făcut că această doctrină să pătrundă răpede straturile societății culte și straturile populare — Ea a imprimat tuturor scrierilor științifice populare o mareă specifică și un colorit anumit. Învățații erau convinși că au găsit o simplă și adevărată explicațiune a cauzelor cutremurului.

Căci au presupus că cutremurul nu provine de cât din cauza unei reacțiuni a materiilor topite, fierbinți și lichide, către coaja pământului sau din cauza împingerilor și strămăturilor violente a acestor mase, sau din cauza gazurilor care se desvolta din trânele, care sunt spontaneu absorbite de dăusele, sau în fine din cauza realelor exploziuni întâmplate în sinul pământului etc. etc.

N'a durat însă mult și s'a ivit îndoeli în privința atitudinii acestor presupunerii. Aceste îndoeli au provocat între geologi o vie discuțiune care i-a despărțit și îi desparte încă în două tabere — Este adevărat că spre a des-

coperi adevărul s'aă făcut multe ingenioase și minuțioase cercetări cu o silință neobosită ; însă până azi nici una din tabere n'a remas învingătoare, nici una n'a răspuns în mod nedubios la întrebarea asupra structurii interne a pământului, — Atâta numai știm că în ipotezele vulcaniștilor e multă exagerațiune, asemenea și în presupunerea că globul era odată cu totul topit, că coarja pământului ar fi primit de mult o grosime, care esclude ori-ce probabilitate, că cutremurile sunt cauzate direct prin desvoltarea și espulsiunea gazurilor din lăuntru pământului, gazuri poate încă arzătoare. Tot așa estragavantă este presupunerea că vulcanii formează canale între atmosferă și un arzetor focariu local, care probabil e destul de apropiat de coarja pământului, însă acuma e fără legătură cu o masă centrală, arzătoare și curgătoare despre a căruia existență opiniunile sunt foarte divisate. — *Robert Mallet* a întreprins cercetări foarte minuțioase și cu multă precauțiune asupra cutremurilor în genere și la 16 Decembre 1857 în special asupra cutremurului în Italia sudică. După esemplul lui *Mallet* a făcut *Carol de Seebach* întinse cercetări asupra cutremurului întâmplat la 6 Martie 1872, — în Germania centrală.

Din aceste cercetări rezultă, în privința naturii cutremurilor: 1) Că cutremurul, sau mai bine zis isbitura, se propagă în toate direcțiunile prin undulațiune de la un loc determinat pe suprafața pământului și numit epicentrum cutremurilor, cu iuțială de la $1\frac{2}{3}$, până la 6 mile geografice pe minută, — și 2) Că locul unde s'a născut cutremurul adică unde s'a ivit prima isbitură, prin urmare cuibul isbiturei este situat sub suprafața pământului, într'o adâncime care variază între 10 și 30 chilo.

Destrugerea pe care o face un cutremur, se poate compara

cu efectele unei lovituri de ciocan făcute pe un plan mărginit dar solid, pe care se află mai multe obiecte. Obiectele alătore pe acest plan cad, în direcțiune opusă loviturii, pe când planul pe care au stat rămâne nestrămutat sau cel mai puțin se strămută numai momentan.

Efectele cutremurului, în interiorul pământului se pot compara cu exploziunea unei picături de Nitroglycerină lovită cu un ciocan de oțel. Ciocanul rămâne aproape nemișcat de exploziune, însă exploziunea rupe și svârle impetuos sfărâmături de pe marginile muchii.

În urma sguduirii produse de cutremur, se derâmă casele, și alte clădiri, se fac spargerii în coarja pământului, din care curge apă și noroiu, adese ori ese nourii de colb cu fum amestecat; aceste spărturi sau abisuri însă nu sunt prea adânci, și flacărele care cum pretind unii, că isbucnesc din aceste abisuri, sunt numai halucinațiuni a unei fantasil afectate de îngrozitoare scenă, care mai mult sau mai puțin însoțește cutremurile. Mai rare ori se fac găuri rotunde cu forma unui con resturnat adică cu forma de leică și sunt puțin profunde, n'au nici o afinitate cu adevăratele cratere de vulcani măcar că au forma de leică și dătoresc existența lor altor cause; se nasc de pildă prin cufundături locale a corjei pământului din cauza unui vacuum existent deja sub coarja pământului, sau din cauza unor canale, care găsesc scurgeri sub pământ, sau din cauza micilor erupțiuni de noroi eșite din păturile pământului saturate de apă și așazată aproape de suprafața pământului.

Cutremurul se pare că nu cauzază prefaceri durabile în nivelul coarjei pământului, nici redicături sau cufundături sub țermurile mării, ci ele sunt datorite altor cause.

Ele sunt cauzate prin o sguduitură a mării care dă naștere unui val său fluct enorm. Acest val rădicându-se se revarsă pe țărmuri distrugând tot ce întâlnește în calea sa, și adese ori aruncă pe uscat chiar corăbiile aflătoare pe mare.

În acest caz se cutremură nu atâta uscatul cât principalminte marea.

Măcar că s'a isbitut a îndepărta din raporturile asupra cutremurilor, toate exagerațiunile și s'a lămurit caracterul acestor fenomene a naturii; Măcar că s'a isbitut a descoperi mijloacele prin care se poate constata cu multă probabilitate locul de unde provin sguduiturile,— totuși geologii nu se unesc asupra cauzei reale a sguduiturilor.

Multe cutremure stau de sigur în raport cu erupțiunile vulcanice, și în privința acestora geologii nu ezită de a admite o cauză vulcanică.

În alte cazuri, și chiar în cele mai multe se pare că cutremurile nu sunt cauzate nici de fictive său închipuite forțe vulcanice, ce sunt în lăuntru pământului, par înse a fi provocate prin precipitarea maselor compacte sub suprafața pământului în spațuri deșerte, surpate prin ape, sau create în urma redicării straturilor esteriore. Astronomii nă probat actualminte prin cercetarea deviațiunilor locale, care se ivise în pozițiunea orizontului, că în lăuntru pământului trebuie să existe nesfarșite spațuri deșerte, mai ales, în apropierea dialurilor înalte. Cutremurile pot să fie cauzate adese-ori în realitate numai prin ivirea crăpăturilor și strămutărilor în straturi superioare a pământului.

„În călătoriile mele prin gheturile Groelandii am simțit^a, zice *Baronul Nordenskiöld*, „și am auzit ziuă, de mai

multe ori sguduituri de pământ sau mai bine zis cutremure de ghiiață destul de puternice, spre a figura în isvodul cutremurilor dacă s'ar întâmpla într'o țară populată.— Aceste sguduituri erau negreșit cauzate prin formarea unui nou abis în straturile de ghiiață, care în grosime de mai multe mii de picioare, scoper pământul și sunt supate de numeroase vechi crăpături.

Notițele indicative, care s'a dat aci asupra cutremurilor, după starea actuală a științei, sunt de un interes general, mai ales în privirea multor raporturi și descrieri a utremurilor la Agram, la Ischia, și la Chios date în multe jurnale și reviste.

Cutremurul, care a avut loc la Agram, începe la 9 Noiembrie anul trecut la 8 1/2 ore dimineața.

Efectele primei și celei a doua sguduituri se pot resuma după raporturile oficiale telegrafice ast-fel:

„Doue persoane ucise, doue zeci și trei rănite, doue trenuri din case dârâmate, aproape de tot, nimica n'a ramas nevaluat, șase biserici închise, 400 familii fără adăpost.“ Alte sguduituri mai slabe s'au întâmplat în zilele următoare; cea mai mare parte a cauzat daune însemnate, toate au însușat locuitorilor o spaimă și o groază foarte justificată.

Alt-fel acest cutremur n'a avut caractere esențialmente diferite de cutremurile cunoscutе de mai înainte.

În tot cazul, studiat de către geologii foarte competenți a Austriei, acest cutremur ue va produce noue date pentru a pute responde la multe chestiuni neresolvate asupra adeveratei naturi și asupra sorginței cutremurilor. Și, astă dată se va arata de sigur că toate știrile, care se ailesc a explica acest cutremur prin erupțiuni vulcanice sunt numai fantasmagorii fără nici o valoare pentru știința exactă.

Este de interes de a face o comparațiune critică știrilor iuserate în jurnale, cu știrile asupra cutremurilor din timpuri mai vechi și cu modul conceperii lor.

Pe când într'un jurnal cetim că „*începând de la locul unei biserici dăramate de cutremur se'ntinde spre sud o crăpătură de 400 metri lungă și tăiată prin multe crăpături oblice. Intre aceste se văd sute de miș vulcani care arunca o materie unsuroasa mirositoare ca pucioasa, nu alt martur ocular zice că mergând cu trăsura, o roată a trecut prin un mic vulcan noroios, cu tipul pro-priu acestor vulcani adică constând în genere din năsip și apă, și care a fost scos afară din un strat terțiar năsipos în urma unei presiuni subterane.*

Cutremurul a atins în multe locuri numai straturile cele mai superioare a suprafeței pământului.

În o mină de cărbuni de piatră, lucrătorii au simțit în o adâncime de 20 metri, o clătinare a carierei—și scârțitură construcțiilor de lemn, dărâmându-se acoperământul carierei; din contra lucrătorii tot în această mină lucrând în timpul cutremurului, în o adâncime de 60 până la 100 metri, n'au simțit nici cea mai mică sguđitură.

Cutremurul la Ischia a avut loc la 4 Martie 1881 și din nenorocire a distrus întregul și micul oraș Casamicciola.

Ischia este o insulă în golful de Neapoli situată aproape 30 kilometri de Vesuviu și călătorii care au vizitat Italia sudică cunosc bine aceasta. Insula e cu totul de o origină vulcanică.—Înainte erei creștine pe când Vesuviul era într'o inactivitate completă, tradițiunea spune că aceasta insulă era cuibul vulcanilor neapolitani.—Coloniile acolo înființate au fost în antichitate de mai multe ori des-truse de curenți de lăvă și de ploaie de cenușă.

Apocope 400 ani înainte de Christos, a avut loc o gro-

avă erupțiune, care a distrus o colonie syracusauă, și de atunci vulcanii insulei au fost foarte puțin activi, afară de erupțiunile însoțite de șiroaie de lavă din anul 1302. Aci erau cutremurile generale și locuitorii orașului Casamicciolă nu rămân fără adăpost, nu perd anteași-dată viața în urma unui cutremur.

În privința sorgintei sale, cutremurul de la Ischia se deosebește de cutremurul de la Agram, căci pe când la cel din urmă departat de ori ce cuib vulcanic, forțele vulcanice probabil n'au intrat în joc — din contra cutremurul la Ischia — datorește ivirea sa forțelor vulcanice, sau cel puțin prebușirii în spațiile deșerte formate de erupțiunile vulcanice antecedente.

Locuitorii Suediei și Norvegiei n'au frică că un cutremur neașteptat îi va goni din locuințele distruse, înse totuși nu sunt de tot liberi de acest fenomen.

În tot aceeași zi, adică la 1 Noembrie 1755 când au avut loc cutremurul la Lisabona, despre care se zice că a costat în câte-va minutr viața a 60,000 de oameni — un cutremur a dat naștere tot atunci în Norvegia și în Suedia la marea debordare a apelor pe lângă mai multe orașe a acestor țări, chiar în marea Botnică la Abo, unde apele unor pârâie de munți se redicău până la 6 coți pe coastele dealurilor. — În noaptea de la 1 Ianuar 1759 s'a întâmplat în Laponia un cutremur care pentru aceste țări a fost destul de puternic.

La Enare s'au daramat un ogiag, la Karasiok s'a sfărmat în bucăți ghița unui lac — și la Ustiok s'a auzit un sgomot cu bubuitul neîntrerupt a tunului, și un sgomot asemenea cu acel care însoțește o crapare puternică. — Pământul se clătină ca luntrele fiind jucăria valurilor. — Laponii adunați în curtea preutului local, erau așa de spăriați că preutul Wegelins, a fost nevoit să ție pe loc un discurs asupra cutremurilor de pământ spre a liniști spiritele.

Și în anul 1880 s'au întemplat mai multe mici cutremure în Suedia asupra cărora profesorul Nordenström a publicat niște notițe în archiva societăței geologice și le-au însoțit de o hartă.

Cel întâi cutremur de natură pur locală a fost la 18 Ianuar în comuna Hjulsjoc, districtul Oerebro, al 2-lea cutremur a urmat la 26 Ianuar în direcțiunea de la Oefre Nlernd până la Ockelba în districtul Helsingland. Se pare că aici a avut loc o confuzie între adevaratul cutremur și tremurul comunicat pământului prin esplosiunea unor meteorii.— Sgduitură a fost așa de tare că casele scârțiau în legăturile lor; mulți au fost deranjați în somnul lor și au sărit înspăimântați din pat—s'a auzit o isbucnitură ca bubuitul tamului și imediat după aceia un sgomot ca acel a unui tren care se aproprie.

Al 3-lea Cutremur de la 2 Martie în provinciile Vermland și Naïke, par a fi fost încă mai tari.

S'a simțit în unele locuri o foarte distinctă sgduitură a pământului pe care erau case clădite; acei care ședeau pe scaune simțeau că parcă le scapa temelia pe care stau, cristalurile policandrelor se isbeau unele de altele.— Noroc, că nici unul din aceste cutremure n'au fost însoțite de întemplări fatale, din aceste cause ast-fel de fenomene nu fac locuitorilor Suediei și Norvegiei nici o groază ca impresiunea care le provoca distrugerile prin cutremurile de la țermurile mării Mediterane, de pe țermul vest a Americi, și pe țermul est al Asiei.

Pentru știință însă au și cutremurile slabe tot această mare importanță ca și cutremurile puternice și pentru aceasta ar fi de dorit că toate observațiunile să fie comunicate publicității mai deslușit de cât până acuma pentru a pute servi scopurilor științifice.

N. Jurawski.

(Westerman's Monatshefte No. 301, 1881.)

STUDIU DE ECONOMIA NATIONALA

Industria Fabricatiunei Matasei.

Din cea mai adâncă antichitate până în timpul de față, foile agudului au format, putem zice, singurul nutriment al vermilor de mătase. Cea d'ântăi condițiune pentru un cultivator este așa dară cătățimeae și calitatea acestui nutriment; din împlinirea acestor doue foloase, depinde în genere posibilitatea industriei fabricațiunei mătasei.

Nu poți D-ta, care ți-ai propus crescerea gândacilor de măsasc, să faci primul pas în acest scop, până ce mai întâi nu te ai asigurat de o sumă oare-care de arbori, ale căror organe respirătoare, ale căror frunze determnă alimentul principal al acelor insecte producătoare.

Urmând aceste ordine de idei vom procede și noi la rândul nostru cu studiul acestui prețos arbore, din punctul de vedere al originiei sale a culturii, a diferitelor sale proprietăți și a diverselor sale întrebuințări.

Agudul cunoscut în limba botanică sub numirea generică de *morus*, întră după clasificățiunea ilustrului naturalist Lineu, în categoria vegetalelor ce aparțin clasei: *monoecia tetrandria* cu flori masculine și femele pe un același individ; organele bărbătești sunt compuse din patru staminc. Se găsc, nu e vorba, și escepțiuni adică de acei care un poartă pe același individ de cât un singur sec, aceste casuri însă sunt atât de izolate, în cât nu credem de cuviință a intra în mai multe dezvoltări, ci mărginindu-ne a le aminti numai în treacă, mergem mai departe.

Genul *morus* coprinde mai multe specii și fie-care specie mai multe varietăți; aceste din urmă nu sunt alt-ceva de cât niște simple modifiățiuni ale speciilor, ce provin din împrejurări locale: din felul climatului, din con-

stituțiunea fizică a solului, din cultura agudului și alte cauze neprevăzute.

Lineu a numărat șese specii cu oare-care caractere generale distinctive; acestea sunt:

Lorus tinctoria; *morus papifera*, *morus rubra*, *morus tartarica*, *morus nigra* și *morus alba*.

1). *Morus tinctoria* s'a numit ast-feliu din cauza proprietății colorante a lemnului său; nu-i prieste zonele friguroasă, dar crește cu o deosebită vigoare în părțile cu o climă temperată.

2). *Morus papifera* sau agudul din scoarța căruia Chinezii și Japonezii după mărturisirile unor autori fabricază hartia proprie a necesităților lor zilnice. Se înțelege însă de la sine că se întrebuințază spre acest sfârșit scoarța ramurilor sale și nici de cum a trunchiurilor, căci aceasta fiind prea rugoasă nu corespunde la o asemenea destinațiune

Din fibrele corticale ale acestui arbore se mai face pe alocurea diverse țesături foarte fine precum și frâughii de o trăinicie nespusă

Femeile din Otaiti ne spune renumitul agricultor italian Dandolo și din alte insule maritime, fac din scoarța agudului cele mai frumoase ștofe, care secără admirațiunea continentalilor.

Iată modul lor de fabricațiune:

În timpul circulațiunei sevei suitoare descojesc ramurile tinere ale agudului; coaja ast-fel obținută o ține într'un vas cu apă, până ce s'a topit bine toate materiile lemnoase, o scot apoi afară și după ce s'a uscat bine la soare o bat cu un măi după cum obicinuiesc țarancele noastre la preparațiunea fuiorului de cânipă dobândind cu chipul acesta nisce fire delicate de o asemanare uimitoare cu borangicul.

(Va urma)

P. Antonescu.

Viața, lucrările și scrierile lui GHEORGHE ASACHI

(1788—1869).

Dizertație ținută la 5 Decembrie 1881, cu ocazia aniversării societății „ASACHI” de D. I. Negre.

(Urmare).

Toate aceste mărețe acte a lui Vasile Lupu, fac ca poporul Român să respire un aer românesc, fac să cunoască cine este și care este viitorul său. Aceleași acte face și Matei Basarab, contimpuranul său, în țara Românească.

Deșteptarea și impulsivitatea dată de acești Domni pentru limba Română, se continua de la 1630 până la 1711, fiindu-se în acest timp scriitorii și barbați erudiți. Așa: Postăvie care scrie istoria Moldovei de la 1632—46; Miron Costin la 1650, cel mai vestit istoric român; Mitropolitul Dosotei, cel mai erudit dintre contimporanii săi și care a scris foarte multe cărți în cea mai curată limbă română; asemenea logofătul Vasile Damian și Teodosiu Dubeu pe la 1708.

Acea începuseră Româniilor a se deștepta, abea începuseră a simți bunurile introducerii limbii natale în școală și în biserică, luptând cu toate greutatețile timpului și interesându-se a le învinge, și iată că o nouă nenorocire amenință și existența poporului Român și dezvoltarea sa intelectuală: aceasta este domnia Fanarioșilor de la 1716 până la 1821.

Înainte de a arata starea dezvoltării noastre intelectuale de la Vasile Lupu și până la nașterea lui Asachi sau începutul secolului XIX, voi arăta nouele împrejurări și înjurări lăuntrice și din afară, ce se ivesc când pe rând asupra soartei poporului Român, împrejurări ce caută fie-care la rândul lor a strânge în brațe pe poporul Român, ca momița pe puț, fie-care din punctul lor de privire pentru a pute înghiți, și distruge mai pe nesimțite existența sa.—Voesc să ve amintesc despre înjurarea fanarioșilor și domnia lor, influența Otomană și Austriacă, ce apar în istoria poporului nos-

tru de prin secolul al XVII și decăderea din ce în ce a puterii Turcilor.

Iată ce zice Dl. Gh. R. Melidon, respectiv de venirea grecilor Fanarioți în țara noastră și despre intențiunea amestecului lor în afacerile noastre :

» Când Mahomed II cuprinse Constantinopolul și toată împărăția grecească la 1453, un mare număr de greci din familiile grecești, aleargă să caute adăpost la Români, care erau de o lege cu dâșșii.—Românii primiră cu bunătate pe acești străini fugari și nerociți.—Bizantinii însă nu căzură așa de reu de cât din cauza corupțiunii lor celei prea mari, în cât cei mai mari ai lor vindeaū și neam și țară la Turci pentru ambițiuni personale, iar poporul de jos, primi mai bucuros pe Turci de cât să mai sufere corupția mai marilor lor. Asemenea oameni stricați venind în țară la noi, începură pe nesimțite a respândi ideile și obiceiurile lor.

Acești Bizantini venind în țară, aduseră cu dâșșii lucrul și tot feliul de petreceri așa că despărțiră poporul în mari și mici nu după merite ci după modul petrecerei, mâncărei și hainelor, sau cum zice Gh. Asachi: *» împărțiră poporul în mâncători și muncitori : Grecii erau mâncătorii și poporul Român muncitorii »* și prin aceste deșteptară între Români nedreptatea, lăcomia, invidia. Aceasta rezultă cu atât mai mult și de acolo că acești Greci Bizantini, care veniră la noi, nu erau meseriași, ci popi și logofeți, prin urmare niște trândavi, care găsind aici adăpost căutaū să trăiască din munca locuitorilor țerei.

Pe când până atunceă Domniū noștrii zideaū monastiri și le donaū pentru ajutorul ranișilor, bătrânilor, infirmilor și săracilor, Grecii căutară a se strecura prin ele, a îndemna pe donatori să dea și să închine aceste

averi monastirilor grecești și la patriarhie ca să aibă cu ce trăi ei.»

Pe când Grecii călugări puneau stăpânirea prin viclenie pe averile monastirești, pe averile Românilor, grecii calici se filtrau prin orașe și sate, acaparând negoțul, iar grecii logofeți, desvatau pe Români de la iubirea pentru stabilitate, de la credința către vechile lor familii domnitoare, îndemnând pe boeri la domnie, provocând ast-fel lupte lăuntrice și partide în cât videm că în un interval de 70 ani, numai în Moldova se schimbă 17 domni. ¹⁾

Cu asemenea apucături și moravuri stricate, aduse de greci, era imposibil ori-ce stabilitate, ori-ce progres, și aceasta din cauză numai că *Românii primiră în casa lor pe străini*, așa că acești străini, tolerați și de slăbăciunea și de lăcomia porții Otomane, aduse în cursul anilor de pe la 1550 și până la 1716 atât de mari amărăciuni în poporul Român, în cât cu începutul secolului XVIII, Românii se găsiră căzuți cu totul în mâinile acestor streini.

Greșală aduce greșală, păcatul nasce păcat; așa pățiră și Românii cu bunătatea lor primind pe greci în sinul lor: pătiră, zic, ca proverbul cu șerpele înghețat, așa ca Românii ca să scape de acest șerpe, căutară să se arunce în brațele Rusiei, așa că streinul adusă pe strein, după cum foarte judicios, zice Dl. Gh. Misail. prin următoarele cuvinte: *Pentru ca să se rescumpere pacatul încrederei în strein, streinul adusă pe strein, iar streinul fanariot, preșădea calea perpetuei domnii a străinului de la Nord. — Nordul începuse, nordul voia a sfârși. Fanariotul*

¹⁾ Gh. R. Melidon—Istoria Națională pentru popor pag. 54-56 București 1876,

nu era de cât puntea, trăsătura de unire a începutului și sfârșitului, sclăviei¹⁾.

Consecințele amestecării fanarioșilor în afacerile țerei, au făcut pe Români, la 1711, să se arunce în brațele Rusiei, iar Turcia ca pedeapsă asupra Românilor pentru această greșală, dădu domnia țerei fanarioșilor, saū unor aventurari din Constantinopol, cari torturără țerile Române 120 ani!

O dată, domnia țerilor dată pe mâna Fanarioșilor. Rusia își joacă în tot acest timp, prin Fanarioși, planurile sale de cucerire și supunere a țerilor Române, prin ademenirea favorilor ce se pare că dă Românilor.

Respectiv de influența și scopurile Rusiei, iată ce zice eruditul nostru scriitor *D. A. Xenopol*: »Din toate țerile cu care Româniū au fost în contact și a avut înriurire asupra noastră, Rusia avu înriurirea cea mai întâi din cauza întinderii și puterii acestei împărății, apoi fiind că producându-se într'un veac mult mai înaintat, putea să eie în slujba sa toate luminile și toată ghibăcia politică, ce caracterizază timpurile moderne. De la cucerirea imperiului Bizantin prin Turci, Rusiei remase dreptul și îndatorirea de a apara biserica creștină ortodocsă în po-triva Otomanilor, căci după ce puseseră mâna pe Constantinopole, pe de o parte voiau să se întinze spre apusul Europei, pe de alta spre răsăritul ei.

Noi eram nisce popoare ortodocse, căzute prin împrejurări tot sub supremația turcească. Apropiindu-se Rusia de noi, era cu neputință să nu trezască în ea un feliu de simpatie, ca unii ce ne închinăm acelueași D-zeū și zaceam împreună cu multe alte popoare creștine sub ju-

¹⁾ *Gh. Misail*—Școalele sub fanarioși, buletinul instrucțiune 1865—București.

gul otoman.—În resboaele încinse între Ruși și Turci, poziția noastră ajunsă a fi din cele mai grele.—Așezați între aceste două popoare, țerile noastre devin câmpul de luptă a acestor doi inamici și a tot felul de înfluriri 5).

Rusia vezând că drumul cel mai scurt și direct către Constantinopole sunt țerile noastre, ea care urmărea visul lui Petru Cel Mare: *luarea Constantinoplei*, a căutat tot-de-una să aibă drum deschis prin țerile noastre, și ca să-l aibă sigur, ea credea că mijlocul cel mai bun este de a ne cuceri, nu fățiș, ci pe ascuns și pe calea ademenirilor. Aceasta se vede din toate tratatele ce le făcea Rusia cu Turcia de la 1711 de când apărură în țerile noastre și până la 1856, când influența sa în orient a fost învinsă. Toate tratatele de la 1711, 1739, 1774, 1792, 1812 și 1827, probează aceasta 2).

Nu zic că Rusia prin aceste tratate n'a adus și oarecare ușurări și îmbunătățiri poporului Român, însă tot scopul pentru care le făcea s'a văzut cu ocazia articolului introdus pe furiș în regulamentul organic la 1831 prin care ni răpea autonomia țerei. 3).

Înriurirea Austriei, de la începutul atingerii sale cu țerile Române, este în scopul de a le înghiți, pe motive de a se opune Rusiei și ași deschide căi pentru strecurarea moravurilor sale în Orient.

Scopurile ei se dovedesc prin tratatul de la Passarowitz, când a luat Oltenia și a stăpânit-o mai mult timp; asemenea prin tratatul de la 1775, când ne-au luat Bucovina. 4).

1) A. D. Xenopol—Resboaiele între Ruși și Turci Vol. I. 1880.

2) A. D. Xenopol—Resboaiele între Ruși și Turci Vol. II.

3) Ibidem.

4) A. D. Xenopol—Resboaiele dintre Ruși și Turci Vol. II, 1880.—Vezi asemenea actele răpirei Bucovinei.

Țerile Române erau pentru Austria și Rusia **Mărul de Aur**; fie-care voia să-l iee, și neîmpăcându-se, și aceasta spre fericirea noastră, se păzeau una pe alta, ca să nu-l ieie, mulțemindu-se câte-o-dată, a tăe fie-care câte o bucată din el, din cauza slăbăciunei Turcilor, suzeranii noștri atuncea și păzitorii acestui *măr de aur*, pe baza capitulațiunelor străbunilor noștri. Turcia de la 1711 încoace mergea spre slăbire și decadentă, din cauza anarhiei și despoiismului seǔ, și din cauza stărei sale ignorante, lipsită de ori-ce cultură și desvoltare. — Pe lângă aceasta, ea era pământul făgăduinței către care visaū toate scopurile și întreprinderile Rusiei. — Ast-fel fiind starea și gândurile vecinilor noștri în periodul de la 1711 încoace, ori-cine poate înțelege ușor cât de grea și amară era soarta poporului Român între acești lupi, și mai ales când țerile noastre aveaū un guvern străin: *Fanarioșii*.

Și dacă Românii au scapat și din acest lung period de chinuri și amărăciuni, aceasta se datorește geniului și vigoarei poporului Român; se datorește apostolilor desvoltărei intelectuale, care au ținut nestîns focul culturei naționale în mijlocul acestor intunecimi și cumpe-ne grele pentru poporul Român.

Acesta este motivul pentru care am atins aceste iniruriri, ca să vedem starea poporului în acele timpuri și să ne convingem că numai desvoltărei intelectuale, deșteptării naționale conduse de apostolii scoalei și luminei, datorim conservarea și scaparea noastră.

Care putea deci să fie soarta scoalei române în aste împrejurări și în acest lung period dureros?

În tot acest timp, adică de la 1716 și până la 1800 scoala română, este înădușită, desvoltarea intelectuală și națională este înlăturată și virtutea Românească nu se

mul manifestează de cât prin fapte izolate a vre unui adevurat boer Român sau a vre unui bărbat învățat sau a vre unui metropolit și episcop patriot.

Limba Română era alungată din scoale, din conversații, din acte oficiale și diplomatice, ba chiar și din bisericele de prin orașe. Ea se păstra numai în sinul poporului muncitor, la sinul și țitele mamelor române. Ea se păstra în biserici, și oare-care monastiri, iară scoala română trăea câte prin un dascăl bisericesc sau preot, care aduna copii la el sau biserică, și îi învăța: *buchele, cinstovul, cântările și a scrie în limba natală*. Peste tot încolo domnea scoala greacă, și cine nu scia grecesce nu se considera *nici ca om, nici ca român, ci mojić dobitoć!*

Acei Români, care apar în acest period ca învățați, ca scriitori, ca cronicari, înzestrați și cu cunoștința limbii patriei, pe lângă cunoștința altor limbi și științi, aceștia și capatau această cunoștință în sinul familiei și în școale afară din țară, mai ales în Cracovia.

Cu toată domnia apăsătoare a fanarioților cu toată persecuțiunea ce făceau aceștia limbii și scoalei Române, cu toată influența și inriurirea rusască, videm că *geniul poporului român nu se stinge*, iar numărul apostolilor dezvoltării și literaturii merge crescând din ce în ce, pregătind terenul renascerei, așa că primul patriarh al secolului al XIX ne presintă un numer de apostoli pus la muncă și luptă pentru triumful dezvoltării și renascerei noastre intelectuale.

Aruncând dar privirile și în epoca Fanarioților și până la nascerea lui Asachi 1788, găsim nume ilustru de bărbați erudiți ai poporului Român; așa citând pe cei mai principali, găsim pe cronicariul *Neculaț Costin*, la 1708, care scrie istoria Moldovei; Mitropolitul *Gheorghe al II* la 1723, luptându-se pentru independența bisericii și lă-

sind un document foarte important: »*Ne atârnarea Mitropoliei Moldovei.*

Principele Dimitrie Cântemir la 1710, cel mai erudit și mai mare scriitor a timpului.—Între anii 1733—1779, apar scriitorii: *Ioan Neculcea Necolae Mustea, Ioan Cantă și Ioan Cogălniceanu*, iar în cler apar Mitropoliții: *Iacob I Iacob II Stamati*, cel mai mare apostol al bisericeii și naționalității Române.—În Muntenia găsim în aceste timpuri la 1754 pe cronicarii *Radu Creceanu, Radu Popescu și Radu Lupescu*: pe *Alexandru Văcărescu* la 1790 primul poet Român; pe *Inachilă Văcărescu* la 1787 dotând literatura țerei cu cea înțea gramatică Română.

În Transilvania pe *Samuil Clain* renumit ca istoric, filolog și teolog; pe *Gh. Șincai* și *Petru Major*, cei mai mari istorici și scriitorii ai poporului Român din întreaga Dacie ¹⁾.

Aceștia și alții sunt în epoca cea mai critică și jalnică a poporului Român, epoca Fanarioților, apostolii cari au ținut aprins focul sacru al Muzelor, al limbei și naționalității Române.—Tot secolul XVIII cel mai tragic pentru poporul Român, acești apostoli muncesc prin toate căile și mijloacele posibile, sufer toate greutățile și năduhul timpului, resistă la toate persecuțiile, închisorile și ecsilurile, *pentru sfânta cauză a poporului Român.* Lucrărilor și materialurilor acestora, se datoresce impulziunea, avântul și energia de care se ved însuflați toți barbații noștri, toată acea pleiadă ce apare la începutul acestui secol și care prepară renașterea și o fac fapt îndeplinit.

Înainte de a închide această parte, voiți aminti ca omagiū, că în acest dureros period de la 1711 în coace, clerul Român din toate țerile Române, aū lucrat foarte mult și pentru conservarea și pentru desvoltarea limbei

¹⁾ *V. Gr. Pop*—Conspect asupra literaturii Române. București 1875.

române. Cele mai multe cărți apărute în limba Română în acest period sunt cărțile bisericești. Voiu exprima asemenea eterna mea recunoștință *bisericei Române și Muncii poporului sătean*, căci în altarul bisericeii și la sinul mumei sale păstrat în aceste grele timpuri limba poporului Român ¹⁾.

Asemenea voiü aminti, și cu aceasta un omagiü și recunoștință eternă, că în acest period plin de chinuri, dezvoltarea intelectuală, cea mai mare și mai activă a început la frații noștri din Ardeal și că ei ne-au ajutat foarte mult în dezvoltarea noastră intelectuală și națională ²⁾.

Cu aceasta am finit privirea sumară asupra stărei și mersului dezvoltării intelectuale a poporului Român de la colonizare și până la sfârșitul Seculului XVIII s'aü începutul secolului present.

De aicea voiü întra special în materia acestei dizertații, adecă *viața, lucrările și scrierile lui Gh. Asachi*.

¹⁾ V. Gr. Pop, conspect asupra literaturii Române pag. 52 București 1875.

²⁾ Idem pag. 54.—Vedeți asemenea: Gh. Misail; Scoale la Sibiu 1800—1831—Buletinul Instrucțiunei 1865 București.

III

GHEORGHE ASACHI

(1788—1869.)

I.

Starea culturii naționale a Românilor în epoca nașterii lui Gheorghe Asachi 1788.

Înainte de a desvălui biografia nemuritorului Gheorghe Asachi, înainte de a arăta lucrările și faptele sale, pentru cultura și dezvoltarea intelectuală și națională a poporului Român să punem încă odată în relief starea țărilor române la sfârșitul secolului al XV II și începutul veacului prezent, că din această stare foarte critică și amară, să putem judeca și aprecia toată însemnătatea neprețuită a lucrărilor și sacrificiilor lui Gheorghe Asachi.

Domnia Fanarioților în periodul de la 1716 și până la 1821, umpluse paharul amărăciunii și a mizeriilor de tot felul, aduse asupra poporului Român, pentru că să-i piardă cu totul existența și neatârarea sa.

Domnia Fanarioților, și uneltirile Rusiei, în zecimele de resbele purtate cu Turcii prin țara noastră, adusă poporul Român la așa stare nenorocită, desperată și la așa cumpenă grea, în cât numai *Providenței și geniului poporului Român*, se datorește scaparea și mântuirea noastră.

Iată cum prezintă starea socială, politică, națională și culturistică a țării noastre, la începutul acestui veac DL A. Vizanti în scrierea sa: *Veniamin Costache*. 'Tabloul ce ni-l înfățișează D-sa, ca consecința a domniei Fanarioților și înfrîngerii streine, bazat pe autoritatea celor mai mari scriitori, din care cei mulți, marturi oculari, este grozav.

•Cătră capătul secolului al XVIII, atunci pe când popoarele Europei s'guduite prin propaganda filosofică și prin mișcarea spiritelor din Occident, tind la o mai dreaptă organizare și reconstituire politică și socială, Moldova, ca și țerile surorî, era acoperită de vâlul unei nopți reci și întunecoase,—Aici, un popor întreg, zăcea ferecat în lanțuri, sub ruinele gloriilor sale trecute!

Nici lacrimile, nici tânguirile, nici suspinul, nu mai tulbura de mult adâncă tăcere ce se lățise peste dânsul. Occidentul uitase pe descendenții *ostașilor lui Hristos* și pe apărătorii civilizațiunei de la Dunărea, iar Bonaparte, Eroul timpului, cătră care Româniî—sub adierea invictoare, ce suflase atunci spre orient legionarii republicei franceze,—'și îndreptase un moment speranțele; Bonaparte, zic, de abia putea se creadă că sub acest vël sepulcral mai trăește o națiune care să poată fi rechemată la viață!

Timpuri glorioase și fericite ale lui Stefan Cel Mare și Vasile Lupu, instituțiunii strămoșești și tradițiunii naționale, sunteți voi oare uitate?

În locul Domnilor pămenteni găsim niște *Beî străini*, care cumpărau tronul la mezat și se măntineaū pe dânsul cu prețul sărăcirii poporului și al înstrăinării drepturilor și intereselor lui naționale.

În locul boerimei și a ostașilor Români, eșiți din răunchiî poporului, se crease a birocrație streină, pe cât de coruptă pe atata de ignorantă, și cete de mercenari: și unii și alții recrutați de prin foburgurile Constantino-polei.

Clerul, făclia bisericeî și poporului, scutul tradițional de ocrotire a națiunei, era și el căzut, desconsiderat și persecutat. Greciî inundase cinul călugăresc și închinându-se lui Mamona. ducea o viață trândavă, storcând a-beron așazemintelor de bine-faceri.

Breslele și corporațiunile românești erau, unele sfărmate, altele sărăcite și figuraū numai cu numele. Comerțul, meseriile, mica industrie, cu un cuvânt toate puterile productive ale țerei erau aproape de tot cuprinse de Greci, Poloni, Germani, Ebrei și alte neamuri, care, la adăpostul protecțiunei streine, esercitaū profesiunile în ticnă.

În privința instrucțiunei, după zisa chiar a nnuī principe domnitor, Grigore Ghica, videm că: era puțină lumină, din multă prostie.

În locul scoalelor naționale se înființase scoale grecești, care, deși se întrețineau cu banii românilor, erau înse deschise numai pentru streini. — Pământenii erau însă nevoiți a încredința educațiunea copiilor lor unor venetici; ear aceștia, nutrind scopuri cu totul streine deșteptărei românilor căutaū se înăbușască ori ce espanziune ce spiritului național și caracterului tinerimei.

Limba grecească luase locul limbei române; pain scoale, prin cancelarii, chiar și prin templele religioase se scriea și se cetea numai grecește.

Sub numele de aduări obștești era: *Divanul*, o instituțiune numai cu nume fără de nici o putere, fără de nici un efect, căci boerii tremuraū înaintea Domnului creatura Sultanului, eară slujbele țerei se vindeau: *legile numai esistau, obiceiurile și tradițiunile bune ale țerei erau uitate și nesocotite, justiția se aplică după voința și placul celui ce o distribuea.*¹⁾

Spre a colori și mai bine tabloul ce represintă starea de mizerie, de suferinți și nenorociri, în care adusă țara Domnia fanarioșilor, amestecul și ingerința streină, vom aduce mărturia D-lui *George Misail*: Eată ce zice D-sa asupra stărei sociale și intelectuale a Românilorū de la 1700—1800.

Patul lui Procust. Eacă singurile cuvinte prin care se

¹⁾ *A. Vizanti*—Veniamin Costachi pag 9—17. Iași 1881.

putea, traduce ceia ce a suferit România, sub secolul fanarioșilor!!! Căci, în adevăr, de s'ar crea o mitologie modernă, și dacă acea mitologie, la rândul ei, ar voi a crea un instrument uriaș de tortură, un instrument colosal, în care să încapă un popor întreg, apoi acel instrument n'ar putea fi mai aspru de cât patul lui Proxus. Românii l'ar supranumi patul fanarioșilor. În adevăr, precum acel renumit bandit al anticității Eline, săvârșea extremitățile cele mai lungi de cât patul său, și întindea cu cleștile pe cele mai scurte ale nefericiților se'l cădeau în mână, de asemenea și acești arendași din fanar, în regnul lor de 120 ani, au ciuntit, au jeterminat tot ce avea România de mare și național, întinzind cu curele, la nivelul corupției lor, tot ce un guvern românesc ar fi retezat și nimicuit în popor. Fanarioșii n'au respectat nici unul din drepturile țerei, nici una din instituțiile ei. Nu e mijloc laș și degradat pe care să nu'l fi întrebuințat ei spre a face bani și ași asigura dominația unor țeri părăsite de Turci de pradatiunelor și neumanității lor!"¹⁾

Aceasta era starea socială și intelectuală a Moldovei și a României în genere la sfârșitul secolului al XVIII și începutul secolului prezent.

Aceasta este și momentul și timpul bine-venit, când apare pe orizontul Moldovei, **Gheorghe Asachi**, cu o vocațiune, cu o predestinație putem zice, de a lucra și omni la opera dezvoltării intelectuale și naționale a poporului Român.

Pentru remediarea, tămăduirea unei stări așa de cancrinoase, așa de bolnave; pentru împrăștierea unei neputințe și întineric așa de profund ce apăsă conștiința și sufletul poporului Român, trebuiau create din temelie, mai toate acele instituțiuni producătoare de vindecare fizică și morală și de luminare a minții.

¹⁾ Gh. Misail—Bulet-Instrucțiunei pe Sept. 1865 pag. 49.

Trebueaŭ scoale naŭionale, trebueaŭ Tipografii, trebueaŭ cărŭi ŝi o presă istorică, trebueaă mijloace ŝi barbaŭi instruiŭi, cariŭi să muncească cu devotament, ŝi sacrificiŭ la deșteptarea generală ŝi să lupte cu bărbăție pentru a risipi ŝi imprăștieta negura ce ascundea lumina știinŭei ŝi a adevărului ¹⁾.

Aceste mijloace ŝi altele nenumarate, absolut trebuitorre pentru civilizaŭie, deșteptare, dezvoltare ŝi emancipaŭia poporului Român, s'au pus în lucrare, în mișcare în Moldova, de cătră nemuritorul **Gheorghe Asachi**, unile din propria sa iniŭiativă ŝi stăruinŭa, altele cu ajutorul ŝi susŭinerea ilustrului mecenat al muzei românei **Mitropolitul Veniamin Costachi**, contimpurannul lui Gh. Asachi, carele neintrerupt a asociat pe Veniamin Costache la toate actole mari făcute pentru ridicarea neamului romanesc; acești doi primi apostoli, din epoca deșteptării ŝi renașterei noastre, aŭ muncit cu sudori de singe în această parte a României; aŭ suferit năduhul ŝi toate greutăŭile ŝi persecuŭiile grelelor vremi în care au trăit ŝi aŭ lucrat, fără preget, cu tot devotamentul, sacrificiul ŝi aŭ pregătit epoca de reînvierea ŝi deșteptarea naŭională sub toate punctele de vedere a activităŭii poporului român. ²⁾

Înainte de a ântra în desvălirea proprie a sujetului nostru vom face încă o degresiune spre a arunca privirile noastre încă o dată în trecut ŝi a vide diferitele epoce succesive în care au apărut barbaŭi erudiŭi ŝi susŭinători ai dezvoltării noastre intelectuale.

Dacă facem o mică privire istorică asupra scriitorilor români ce au apărut în ogorul culturei naŭionale videm că de la formarea statelor române sub Bogdan Dragoș ŝi

¹⁾ *A. Vizanti*—Veniamin Costachi pag. 19 Iași 1880.

²⁾ *A. Vizanti*—Veniamin Costachi pag. 19.

Ńadu Negru și până după epoca renușterei noastre videm un ce providențial cã în tot acest lung șir de ani geniul culturii de ani au fost susținut și conservat cãte prin unul sau doi români învațați ce se iveau rãnd pe rãnd.

Cel mai mulți din apostolii dezvoltãrii noastre intelectuale, încep a se ivi de pe la jumãtatea secolului al XVIII încouce și pe la începutul secolului prezent.

I. Negre.

(Va urma)

Alegerea Comitetului pentru ridicarea Statuei lui Gh. Asachi.

Lectorii acestei reviste cunosc cã în sara de 5 Decembrie 1881, la banchetul aniversar al acestei societãți, s'a primit o telegramã din partea a 62 deputați, prin care solicitãnd societatea pentru activitatea sa, a manifestat în același timp dorința, ca un monument sã transmitã posterității figura lui G. Asachi, unul din primii apostoli al renașterii naționale. Societatea prin telegrama publicatã în numărul de la 10 Decembre a revistei, răspunzând D-lor Deputați au arãtat cã fruntașilor națiunii se cuvine onoarea și datoria inițiativei unei asemenea opere naționale, la care vom contribui prin toate mijloacele.

La 1 Martie corent, aniversara nașterii nemuritorului Gheorghe Asachi, în urma unei invitațiuni a D-lui Ureche ministru al cultelor și Instrucțiunei publice, au avut loc în Iași o întrunire a corpului profesorilor și a unei delegațiuni a societãței Asachi și unde, după o alocuțiune a D. Culiãnu, Rectorul universitãței, asupra scopului întrunirii și a mai multor discursuri a D-lor profesori Leonardescu, Vizanti, Gheorghe Emilian, G. Ureche, Vãrșolț și alții precum și a memb.ilor acestei societãți D.

Dr. Cantimir și Ioan Negre, s'a ales un comitet compus de 60 Membri din toate județele țerii, pentru a aviza la mijloacele necesare, ca ideia exprimată de membrii reprezentațiunii naționale să devie cât mai curând un fapt îndeplinit.

În urma acestora D. Dr. Cantimir în scop de a înlesni activitatea Comitetului, au propus a se alege ca Președinte pe Prea Înalt Sf. sa Mitropolitul Iosif, Vice-Președinți: D-nii V. Alexandri, V. A. Ureche, N. Ionescu și Culianu.

Secretari: D-nii Gusti, Ghorghiu, Țzoni și Desușianu Casier D. Climescu. Aceasta s'a admis cu unanimitate.

D. Dr. Cantimir a propus asemenea a se trimite o telegramă D-nei Ermiona E. Quinet născută G. Asachi, comunicându-se decisiunea luată la această întrunire.

Înainte de ridicarea ședinței D. Culianu a exprimat dorința că după statua lui Asachi, trebuie a ne aduce aminte de Treboniu Laurian, care ca și dânsul ș'a devotat întreaga existență pentru progresul și răspândirea învățământului Românesc

Regretăm că nu putem da cu această ocaziune numele D-ilor Membri a Comitetului. Județul nostru este represintat prin D-nii E. Alcaz Dr. Cantimir, I. Negre și M. Sigeți.

Din parte-ne dorim din inimă a vedea atât pe nemuritorul Gheorghe Asachi, cât și pe toți acei ce au lucrat pentru ridicarea României, din punctul de vedere național și culturalistic, transmiși posterității prin monumente care să reamintească generațiunilor viitoare, pe acei ce au pus temelia dezvoltării noastre intelectuale.

La aplausele generale și repetate, ce a cules prea iubitul nostru membru Dl. I. Negre cu ocaziunea discursului ce a rostit la această întrunire, unim din inimă felicitările noastre.

